

Dejanska in/ali navidezna suverenost

Zvečer 25. junija 1991 je slovenski parlament z veliko večino sprejel in razglasil temeljno ustavno listino o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije in ustavni zakon za uresničitev te listine. Sprejeta je bila tudi Deklaracija o neodvisnosti. Naslednji dan se je začela vojna za Slovenijo. V nobenem od takrat sprejetih dokumentov nista uporabljena izraza »suveren, suverenost«, kar je razumljivo, saj je bilo še preveč neznank in predvsem tveganj s številnimi neznankami. Redki so bili tisti, ki so bili prepričani o tako briljantnem izidu naše poti v samostojnost in neodvisnost, sploh pa v tako hitro mednarodno priznanje naše nove države. Za vse doseženo gre zahvala za takratno modro vodeno politiko in diplomatska prizadevanja, za učinkovito vodenje oborožene in javne podpore plebiscitarno izraženi volji naroda, da želi živeti v samostojni in neodvisni državi. V celoti se je pokazala in uresničila moč ljudske volje, ki je bila neodvisna od vzvodov oblasti.

Zaključno dejanje obrambno-varnostnega procesa osamosvajanja se je zgodilo na pomolu koprskega pristanišča v noči 25. oktobra 1991, ko je slovensko ozemlje zapustil zadnji pripadnik jugoslovanske vojske, ki je v Sloveniji bila politično zlorabljen in vojaško poražen. In od tistega trenutka dalje je Slovenija ne le pravno formalno, pač pa tudi dejansko postala suverena država. Ob vsem navedenem pa je potrebno ponovno poudariti, da je Slovenija tudi med oboroženimi spopadi suvereno obvladovala oblast na svojem ozemlju in v takratnih vojnih razmerah spoštovala mednarodno humanitarno pravo, kar je dokazala tudi z ravnanjem z vojnimi ujetniki. Žal pa se danes državna suverenost, ki je temeljni koncept v mednarodnih odnosih in kot tak naj bi zagotavljal stabilnost in red v globalnem sistemu, vsakodnevno krši.

Najin namen ni opisovanje in navajanje različnih definicij izraza »suverenost«, kajti v današnjem globaliziranem in medsebojno (ne)povezanem svetu ni popolnoma suverene države. Tudi ne o tem, katerih delov lastne suverenosti smo se, tudi zaradi želje, da postanemo vsaj enakovreden dejavnik v mednarodni skupnosti, zavestno odrekli. Najino pisanje je namenjeno razmisleku o (ne)ustreznem ravnanju in odločitvah, ki so v naši lastni pristojnosti in tudi odgovornosti, predvsem zaradi prihodnosti nas in naših potomcev.

Državna suverenost in skrb za »narodov blagor«

Izhajajoč iz trditve, da se državljani Slovenije moramo zavedati lastne suverenosti, z gotovostjo trdimo, da temu ni tako. Res je, da posamezniki lahko zelo malo ali

skorajda ne moremo vplivati na državno suverenost, vendar pa to ne pomeni, da na individualni ravni ne moremo storiti ničesar. Najprej se seveda moramo znebiti vtisa, da nas razen lastnih interesov nič drugega ne zanima. Takšno stanje povzroča apatijo, peha nas v individualizem, krhajo se medsebojni odnosi, na stežaj se odpirajo vrata sovražni retoriki in tudi dejanjem, ob nikakršni politični kulturi se povečuje politični radikalizem in vse to je idealno torišče za tiste politične stranke, ki se odlično znajdejo v kaosu in stalnih izrednih razmerah. Nekje na poti v našo višjo stopnjo suverenosti se je izgubil čut in skrb »za narodov blagor« in skrb zanj bi morala biti skrb naših izvoljenih predstavnikov v hramu demokracije in tudi vladnih sobanah. Medsebojna obtoževanja tudi najvišjih političnih osebnosti, velikokrat z namišljenimi obtožbami, blatenje državnih institucij in posameznikov v tujini, ponarejanje in prikrajanje zgodovine, s katero bi morali ravnati kot z »babičnim poročnim porcelanom« (besede iz filma Vojna brez sovražnosti), zanikanje vsakršnih uspehov katere koli vlade, pohlep po materialnih in finančnih dobrinah, iskanje dobička v nesrečah skupin in posameznikov, kovanje ogromnih dobičkov in istočasno predstavljanje najbolj kriznih razmer in pogojev, v katerih deluje gospodarstvo je naš vsakdan, kateremu pečat dajejo tudi mediji, kateri brez donacij gospodarstva ne morejo preživeti. Zato se ne sprašujmo, zakaj doživljamo vsakodnevne katastrofične napovedi, da bo naslednji dan sledil razpad celotne države.

V kakšnem obsegu je mogoča gospodarska suverenost?

Ena od temeljnih značilnosti državne suverenosti je tudi sposobnost upravljanja z ekonomskimi zmogljivostmi, ki jih premore država. Seveda se takoj postavlja vprašanje, ali imajo voditelji države in ostali odločevalci še sploh kaj upravljati. Ali nismo v minulih trideset in nekaj letih razprodali ne samo železnino, pač pa tudi srebrnino in zlatnino? Razprave o raznih »prehranbenih in drugih verigah« danes ne pomagajo kaj dosti; čas za takšne razprave in predvsem za sprejem pravih odločitev je minil že pred dvema desetletjema in več. Kar nismo razprodali, je izginilo neznano kam, »amorfna gmota ljudi« pa o tem lahko le razglablja in se medsebojno obtožuje. V medijih se pojavljajo podatki, da se v korupcijskih poslih izgubi letno preko 4 (štiri) milijarde evrov in da je v minulih treh desetletjih bila povzročena škoda, ki izražena v milijardah pomeni preko 160 milijard. Danes gospodarstveniki, ki so »bili zraven«, bijejo plat zvona in grozijo, da se bodo proizvodne zmogljivosti selile iz Slovenije in da je v naslednjih štirinajstih dneh potrebno najti ustrezno rešitev, predvsem takšno, ki bo napolnila njihove apetite, sicer bodo delavci, za katere se oni kategorično zavzemajo, jutri na cesti. Retorika,

kot v zdravstvu, le da se tam vsi borijo za paciente. Pri tem pa pozabljajo oz. se ne zavedajo, da kdor hoče služiti dvema, se izneveri obema.

Ob vsem navedenem pa bi se vsi morali vprašati, ali to, kar se je z velikim delom naših ekonomskih zmogljivosti in naravnih virov zgodilo, vpliva na našo suverenost? Ali nas kdo lahko izsiljuje, ali lahko zaradi tega vrednosti naših podjetij padajo in jih lahko kupijo za bistveno manj denarja, kot je njihova realna vrednost? Lahko samo pritrdiva! Kam bo najprej romala pridelana hrana na zemlji, katero smo dali v najem tujim »vlagateljem« v primeru takšnih in drugačnih kriz? Seveda najprej sebi in šele nato državljanom najemodajalca, seveda, če jo kaj ostane!

Kulturna suverenost in ohranjanje narodovega jezika-bistvo suverenosti

Gotovo smo si enotni tudi v tem, da je ohranjanje narodovega jezika in kulture izrednega pomena, saj sta temeljna elementa identitete vsakega naroda in prispevata k občutku pripadnosti in enotnosti med državljanji. Če najina ugotovitev drži, imata jezik in kultura pomemben vpliv na državno suverenost. Kadar ljudje čutijo, da so povezani s svojim jezikom in tradicijo, so bolj motivirani za zaščito in obrambo svoje države. Spomnimo: v času bivše države Jugoslavije je Teritorialna obramba kot oborožena sila Republike Slovenija bila sestavni del Oboroženih sil SFRJ, vendar je poveljevalni in pogovorni jezik v njej bil slovenski. Že v sedemdesetih letih smo imeli svoj slovenski Vojaški slovar, katerega smo dopolnjevali z novimi izrazi in ga izpopolnjevali. Bistveno pa je, da smo ne samo ohranili slovensko vojaško izrazoslovje, pač pa ga tudi razvijali. In tudi zato smo bili enotni, usposobljeni in zavidanja vredna vojaška sila.

Ali je biti »na oblasti za vsako ceno« res rezultat uresničitve narodovih sanj?

Zakaj sva kot poskus ponazoritve izbrala ravno področje ekonomije in kulture? Predvsem zato, da spomnimo na dogodke po osamosvojitvi, ko so kot domine padale velike in pomembne gospodarske zmogljivosti, ki so krasile »najbogatejšo socialistično zaplato« takratne Evrope. Navajeni smo namreč, da se po vsaki spremembi družbene ureditve vzpostavi nova oblast, ki mora uničiti preteklost, ne glede na ceno, kajti pozaba je močno politično orožje. S kulturo pa je drugače; obdobje brisanja spominov je preteklost. Spominska obeležja se lahko odstranijo, skrijejo ali celo uničijo. Včasih lahko zgodovino prekrijemo tudi s plahto in jo tako skrijemo ali celo zatajimo-kot pred leti ob obisku ameriškega državnega sekretarja na Bledu. Nikoli pa nihče ne bo mogel uničiti ljudi, ki spoštujejo svoj jezik, kulturo in običaje!

Najino razmišljanje pred dnevom suverenosti je poskus opozorila našim političnim voditeljem, da bo prej ali slej prišel čas, ko bo za svoja dejanja potrebno odgovarjati. Je pa tudi vzpodbuda, da kljub vsemu ne smemo obupati, kajti dosežen je bil zgodovinski cilj-imeti svojo lastno državo!

Zato naj nas Dan suverenosti opozarja tudi na spoštovanje človekovih pravic in svoboščin ter človečnost, kar je cilj dejanske suverenosti pri uresničevanju naše ustavne demokracije. Naj nas spominja tudi na to, da moramo to, kar nas je ohranjalo skozi stoletja, v današnjem času ohranjati in negovati bolj zavzeto, kot kadar koli prej v svoji burni zgodovini.

Ljubljana, 25. 10. 2024

Ladislav Lipič, predsednik Zveze veteranov vojne za Slovenijo

Dr. Tomaž Čas, predsednik Zveze policijskih veteranskih društev Sever